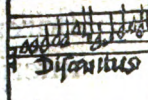
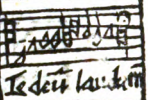




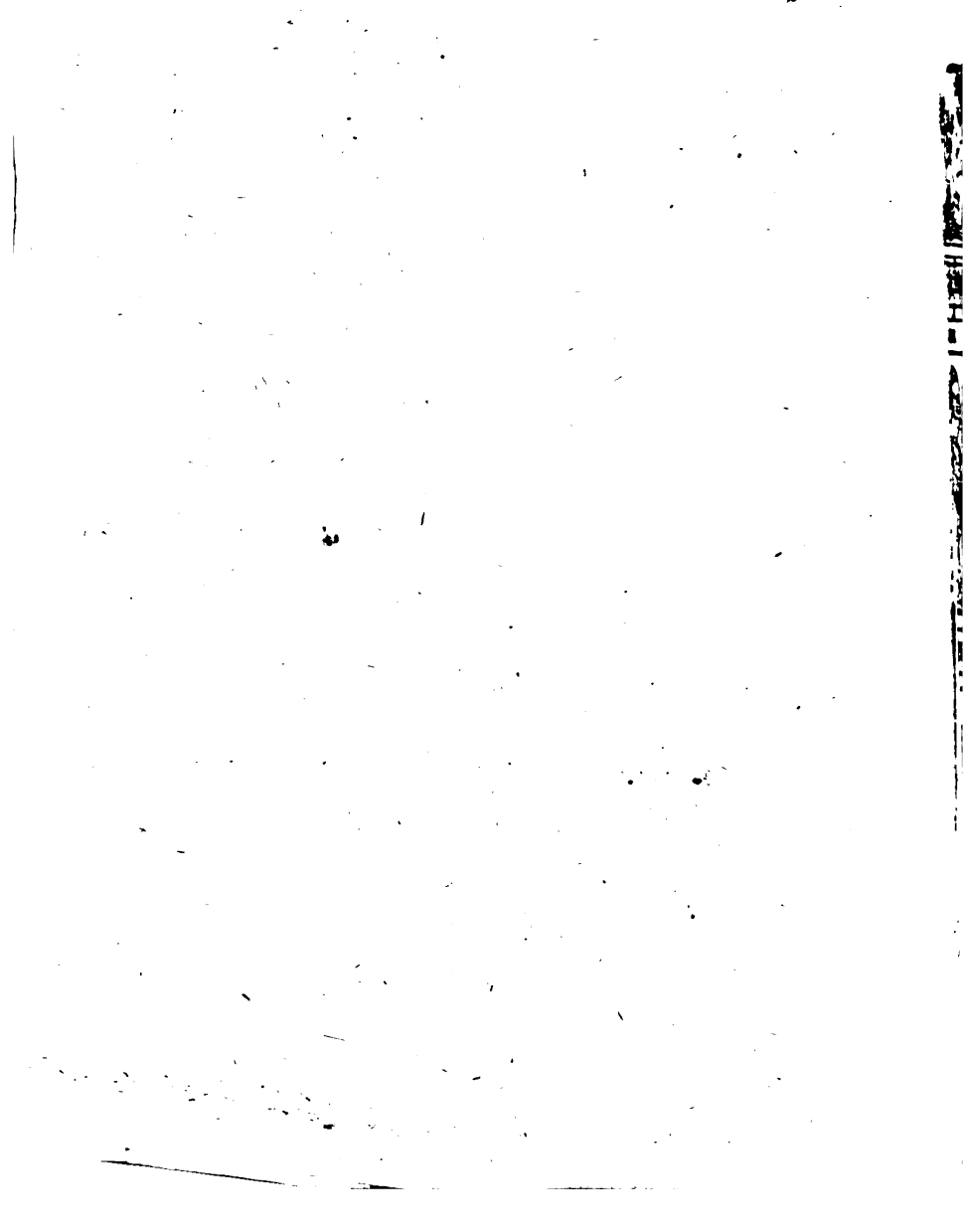
ENCHIRIDION VTRI

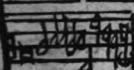
usq; Musice Practice
a Georgio Rhau-
uo congestum.

¶ ISAGOGÉ IO-
annis Galliculi De cā-
tus Compositione.



334 = 50





Alnus



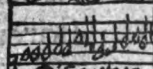
Bassus

ENCHIRIDION VTRI-
usq; Musice Practice
a Georgio Rhau-
uo congestum.

PROSAGOGES IO-
annis Galliculi De cā-
tus Compositione.



Te deus lau. ber



Dignatus



334 - B

VALENTINVS
MAN CANDIDO
LÉCTORI.
S. D.

EN TIBI NOVIS Characteribus excusam novam Musicam / candidē lector legēdam exhibemus. Belle enī quadrare visum est / rem novā novis Typis excudere. Et qui vn^o nostri laboris scopus est / quo Iuuenum ingenia arte nostra iuuare possimus. Et ne Lipsia nullis alioquin non rebus florens hac in parte / nō omnino aliis inferior esse videatur. Et quod forsītā ego vnus non confecero. Id alii mutua iuncti opera cumulatiū reddent. Tu Lector bene Vale.

MAGISTRI PHILIPPI NO-
uemanii Hassfurtini ad Georgiū Rhau-
um Lipsiæ apud diuum Tho-
mā Cantorē argutissimū,
Elegidion ex tpe
conscriptum.

Salue Francorum non vltima gloria terræ,
Salue Pieridum/lausq; decusq; Chori.
Qui nobis adfers dignos vñ Apolline cantus
Atq; etiā Aonidū/das bene dulce Melos.
Et nobis firmus constanti pectore duras,
Iura colens sanctæ semper amicitia.
Ergo tū liquidis cupient gestire sub vndis,
Et nudī pisces, Squamigeriq; greges.
Donec & in bruta salient tellure capellæ,
Gramina detondent, cornigereq; boues.
Ac donec vegeto reuīrescēt menbra/calore
Sanguine donec/mēbra rigabit humor.
Semper eris nostro, fixus sub pectore, semper
Charus eris cordi, dulcis amice, meo.

CHRISTOPHORI REGEN-
DORFFINI EPIGRAMMA
AD LECTOREM MV-
SICAE STVDIO-
SVM.

Qui cupis vt referas modulūdi *Δ*parvū pando

Hunc rapida librum/contere quæso manus

Est parvus fateor, parvis quia scriptus, ad vnguē

Attamen est Momo/ iudice tertius acri

Ille viam munit/ reliquos pede, lector, adire

Possis inoffenso, fac lege/ pelle moram

Et Rhauus est Author/ nostris bene notus in oris

Ac Effelthenfis/ gloria magna foli

Acceptum huic referes/ ex hoc si forte labore

Tu frugis quicūq;, lector amice capis

3
INGENVARVM ARCIVM
MAGISTRIS IOANNI GIN-
GELYN. IOANNI SCHNEI-
DER ISZLEVBENSI ET HE-
ctori Behmer Nurnbergēsi Musicæ
artis non mediocrit̃ peritis

Georgius Rhauu.

S.D.

¶ Superiori anno Enchiridiō quoda-
dam artis Musices Gregorianæ in lu-
cem dedimus, doctissimi viri, Exquo
nihil aliud premii capere in votis
erat, q̃ vt scholastici nostri hac in ars
te promouerent. Id quod an assequu-
tus sim non audeo affirmare, nisi me
Momis quibusdam deridendum ex-
hibere velim. hoc certe asseuerare nō
dubito, plerisq̃ nō stupidæ naris ho-
minibus non displicuisse. Qui et cū
instantius rogarēt, vt qui Gregoria-

ne Musicæ veluti ἀρῆμα collegissem
figuratę quoq; Musicę rationes / ceu
in manipulum colligerem. Id quod ip
se tam amice a me et flagitantibus / de
negare non potui. Emitterimus igitur
in lucem vtranc; Musicam / partim
vt fidem hactenus apud musices stu
diosos oppignoratā / liberarem. Ne
aliquis mihi in os impingere posset

Id est par
turiem
res et mu
rem de in
de nasci.

ωδινὺν ὄρεα, μὴν ἀπῆκτειν εἰν Partim /
vt & vos videretis / me non omnino
feriatum esse. Paruus quidem est la
bor / si in speciem expendatur Verū
multo maximus / si animus meus ex
cuciat. vt vt aut sit, non Musicorū cę
turiis illa scribimus / Sed illis / qui pri
ma in hac arte progymnasmata exer
cent. Cui autem potius hunc laborē
dedicem / q̃ vobis amicissimis? Cum
quisq; vestrū in hac arte Rhosciū quē
dam exhibeat. At mihi reclamabit

⁴
 tis, fatiscio τι ἡμῶν μετὰ φανερῶν Nus- Hoc est
quid nos
bis cum
anugl
 ge sunt fareor nō vobis profecto cō-
 scriptæ, vt vestræ artis inde Colpho-
 nium petatis Sed vt in erudita nostra
 pubes, seminaria huius artis inde
 petere possit. vestro aut̃ nomine in
 publicum prodire volumus vt publi-
 scholasticæ expectantius excipiat si
 vobis προνοηκοτατοις Id est Musicissi-
 mis, nō improbetur. In p̃sens valete
 et Georgium vestrum vobis dediti-
 simum rursus amare incipite si qua
 hactenus sui obliuio vos ceperit Ex
 Lipsia. Anno. M.D.XX.

DE MUSICAE IN- VENTORIBVS.

Vticam artem, multis retro
 M seculis floruisse Nemo est,
 qui negat. Nam vt taceã Or- Orpheus
Linus
Amphib
 pheum, Linū, Amphiona, quos om̃i

DE MVSICE INVENTORIBVS.

Id est cas
pifa esse
et prias
tenere.

nes antiquitas huius artis veluti ^{κοριφαι} celebrabat.

Tum olim ad conuiuia adhibebat, vbi ad Cytharam egregia Mauortiū virorum gesta, non sine mirabili, tacitæ circumstantis turbæ, stupore, depromebant. Multi tamen huius artis

Dionisi
Zetus

iuuentū, multis acceptum ferūt, Quisdam Dyonisio, quidam Zeto & Am

Solinus.

phioni fratribus. Solinus certe nō ignobilis author, ex Cretha ad nos deriuatā indubitanter scribit. Sed (meo iudicio) omnium maxime ad veritatem accedit, quod Eusebius scribit i

Eusebi.
li. xi.

Præpa. Euan. Huius artis studiū, ab Hebræis excultum. auctum, propagatumq;. Quandoquidē legitur Dauida, psalmos suos ad Cytharæ modulos aptasse. Qz cum Archa illa in Hyerusalē inueheretur ipse saltabuna

5

CHRISTOPHORVS HE-
GENDORFFINVS MV-
SICAM LOQVENTEM
INTRODV CIT.

Senten-
tiarū cōs-
trarietate
lepidam/
obseruet
lector cōs-
didus.

MVSICA LO-
QVITVR.

Multa suis reliquæ/ præbent cultorib⁹ artes

Attollunt nitidū, nomē in æthra frequēs.

Ast meus en regum viuī bene cultor in aulis

Aere grauē palmam/ sæpe domūq; refert

Non cunctis precio est, florentis gl'ia linguae

Omnib⁹ ast ego sum, grata & amena viris

Non precio est semper Iuris prudentia sacri,

Ast decus edurat, tempus in omne meum

Virgilij i Georgl. imitacio. Non semper lūbitū est, rerū cognoscere causas

Dic mihi, dic/ quo non, tpe grata vocor

Non semper Numeris(diuorū cura) poetæ

Arrident, subeunt tedia nulla mei

DE MUSICAE UTILITATE.

Illa ego sum Regina inopi succurro senectæ

Me sine nuda Irus, sæpe iaceret. Humo

Pauper ut in nitidis incedat vestibus Ostro

Suggero, & est fructus area magna mei

Me discant igitur pueri, iuuenesq; senesq;

Inde quies, sūmus/deinde resurget honos

Me discat sacris Christi qui militat artis

Me iungat studio, turba prophana suo

Me discant vastæ, quib⁹ ampla potentia terre

Credo hominū, sine me, gratia foret

Eloquio superas quibus Cicerona disertum

Ex sedeat blandis Attica Musa labris

Ni valeas comptis cœcuntia Carmina peruis

Promere, tu cunctis Fabula inanis eris

Te Roncho excipiet, posticis deniq; sannis

Burculas rader Critica turba tuas

Quare age dū puer es, feris nec inutilis annis

Me comitem studijs, iungito rite tuis

τελος.

De Iro
Homerū
vide?
Odissæ.

Id quod
oli magis
nificū fuit
issecōstat
ex Plato
ne.

Id quod
plerūque
suo malo
expetit.

Ad ouidiū
um allu
dit.

ENCHIRIDION MUSICAE
PLANE A GEORGIO
RHAVVO CON-
GESTVM.

DE DIVISIONE MV-
SICAE

Musica igitur quæ de Cyclica
rū arcū numero est, vulgari
nociōe sic describitur Est quæ
rectas canendi formulas præmōstrat
Et quæ plura a Politiano, musices mē-
bra recensentur ea tamen ad Theori-
ces opificium magis conferūt quæ Pra-
ctices. Quapropter ea, ceu *απορριονισα*
a nostro Enchiridio excludere constitui-
mus. Simplicem illam & veluti in tri-
uiis iactatam diuisionem enarraturi
qua & in Theoricam & Practicam
scinditur.

Musice
descriptio

Id est nō
hūi ad rē
faciētia

DE DIVISIONE MUSICAE.

7

¶ Theorica est quæ diuersorum sonorum proportionem & Toni disparē Id est inaequalem dimensionē triarū meligenēra non aurium iudicio (quarum sunt obtusa iudicia) sed ingenio & ratione considerat perpendicularit̃. Hæc nonnihil difficultatis habet. Quam tamen facile intelliget is quem laboris non piget & cui non omnino stupidum ingeniū. Hanc describit Seuerinus cui inter Musicæ scriptores primi debentur honores. Item Franchinus Gafforus et Faber stapulensis & alii. **PRAC- TICA SIVE ACTIVA** dicitur quæ circa sonorum ac consonantiarū praxim consistit. Hæc bimbrem suscipit partitionem Est enī alia. **INSTRUMENTALIS** quæ ad instrumenta spectat. puta quæ concena

Theorica
Musica

Seuerin⁹

Franchi-
nus.
Stapulen-
sis.
Musica
practica.

Instru-
mentalē

tū perficit aut flatu vt organis tibiis.
Monaulis tubis. Aut pulsu vt Cym-
balis Sistris. tympanis & huiusmodi
vel Manu vt instrumētis quæ clauis-
um articulatōe gubernātur. Alia est

Vocalis. **VOCALIS** quæ humana voce effi-
cit melos. Hæc pariformiter est dus-
plex vsualis & Regulata. **VSUA-**

Visualis. **LIS** quæ caret principiis quibus re-
gi deberet. **REGVLATA** quæ
certis legibus cantum producit. Hæc
rursus, secundū recentiores Musicos
& Cantores gemina traditur. Vna

Choralis nancq̃ **CHORALIS** quæ & Plana
et Gregoriana seu Vetus dicitur. Est
quæ in suis notulis æquā seruat men-
suram absq̃ incremēto vel decremē-
to prolationis. De hac in hoc Primo
Enchiridio iuxta membrorum diui-
sionem quædam variabimus utilissi-

Figuralis ma. **Figuralis** quæ & **Mensuralis** &

8
Nona dicitur. Est quæ in suis notis
secundum signorum ac figurarum di-
uersitatem diuersam habet sonorum
mensuram In ea namq notulæ iuxta
Modi, Temporis, ac Prolationis
exigentiam augentur ac minuuntur
de qua in Altero Enchiridio copiosis-
sime.

DE ORIGINE MV-
SICES VOCA-
BVLI.

Vtica, si originem dictionis
M intueri lubitū est, a μουσικω
quod grecis, cantu cum ali-
quo contendo sonat, diducta est, ut
potest ea ars leges quasdam cændi
præscribat, unde & μουσα græcis cā-
tus dicitur, Musæ autem apud poetas
Nouē, quas Theologi, Autore Ma-
crobio, octo sperarum musicos can-

Nouem
Musæ
apud poe-
tas.

DE DIVISIONE MUSICAE.

tus, & vnam maximam concinentiā
 quæ constat ex omnibus, esse voluer
 re. Vnde Hesiodus in Theogonia;
 octauam Musam Vraniā vocat quia
 post septē vagas / quę subiectæ sunt /
 octaua stellifera spera superposita /
 proprio nomine Coelū vocatur. Plato
 certe putauit Musas eē dictas a *μουσαι*
 vestigare Musas esse animi vigorem,
 quo in veritatis cognitionem perue
 niremus. A Musa deriuat *μονσκειτος*
 quo nomine Apollinem vocant, qua
 si ducem & principem omnium Luz
 minum. Hinc Claudianus cecinit. Sol
 oculus mūdi, fons vite / cereus orbis
 Et *μονσουργος* qui artifex Carminum
 est Et *φιλομονσος*, qui Musas hoc ē li
 teras bonas amat, Et *αμονσος* qui li
 terarum humanarum Osor est.

Hesiodus

Claudian
 nus.

DE DIVISIONE MUSICÆ.

9

AD LECTOREM.

¶ Ne autem ignores, Candide Lector, Carmina quæ subiunximus Ex Venceslao deprompta esse. Qui cū sit homo, & poeticæ & Musicæ artis instructissimus, non erubui eius carminibus præ aliis vti. Quibus me multo magis rem enarraturum confido, quæ si aliorum egregia. vt sibiipsis videntur, commentaria compilarem. Hæc scire te volui Ne plagiaria lege mecū ageres.

Vencesl
laus Philo
lomatus.

B

MVSICES BIFARIAM DIVISIO GRAPHICE EXARATA.

Est autem duplex, Vetus & Noua. Siue Choralis.

Musica Et Mensuralis. Vetus est, qua condidit Odas
Vetus

Ambrosius cum Gregorio, planasq; rudesq;

Cuius nec minus notulae, neq; crescere possunt

Nova Et Nona quam Gradibus trinis metimur, & inde
Musica.

Mensuralis habet nomen, poteritq; vocari

Rite Figuralis, Notularum namq; figuris.

Synaeres Constituitur variae, quae quandoquidem patiuntur
is est.

Augmentū & decrementū, hinc noua Musica fertur

PRIMUM CAPVT, SCHA-
LAM VNA CVM CLAVI-
BVS ET VOCIBVS IN EA
CONTENTIS, DOCET.

Q Voniā nullus cantuū, absq̃
clauū cognitione nosci po-
test. Ideo de illis, tanquā de
principaliori videndum erit. Vnde
CLAVIS, vt hic sumitur, Est signū
in cantu factum, per vocesq̃ radifi-
catū, hoc est, Clavis est litera, per vo-
cem radificata. Principium enim cuius
usuis clavis, litera est, finis vero vox
Dicta est clavis Musicalis Methapho-
ricos. Quemadmodum enim clauē
aperiuntur ea, quæ abstrusa, & in pe-
nitissimis angulis, occlusa iacēt. Ita et
per clauē musicas, totius cantus vim

Clavis
descrip-
tio.

Clavis
vnde dis-
citur.

Beroaldus.

& naturam remoto oī ebstaculo, ex
promimus. exponimusq;. Ne autem
hæc Methaphora dura videat̃ Be-
roaldus noster dixit Ciceronem elo-
quentiæ clauem habere. Tum dice-
mus nos, q̃ eo modo, ad huius rei in-
telligentiā, veluti per clauem perueni-
mus. Sunt autem clauēs musicales
¶ vt Are h̃mi C̃faut D̃solre & cete-
re quæ patebūt in scalaris. Et licet Pri-
sci, primam tantum dispositionem
quæ septem includit clauēs) serua-
bāt. Recenciores tamen Musici cun-
cta subtilius circa artem perscrutan-
tes. Dictam clauīū dispositionem, vi-
dentes minus sufficere, ad omne ge-
nus cantuum referandum, binas ad
huc clauium dispositiones addidere
viginti itaq; in scalaris sunt clauēis. Tot
sane pro humana sufficiunt voce Gui-
do vero cum introductorium suum

**Tres sūt
clauium
dispositio-
nes.**

Guido.

lacius non describeret / respexit tum
ad hoc / q̃ vox hūana / suis limitibus
conclusa est. Tum etiam / q̃ cuiusq̃
toni cantilena / intra hos fines fa-
cillime comprehenduntur.

Longe autem plures
superaddi pos-
sent clauēs /

per ei-
usdem
litere, crebrā
repetitionem.

QVIS CLAVIVM ORDO: ET QVOT VNAQVE QVE VOCES CON- TINEAT.

Ordine quo sistant omnes, quot quæq̃ seorsum
Possideat voces, quam linea, quam spaciumue
Sustentet clauem, si scire voles / legi Sebastian

b iii

DE CLAVIBVS. TYPVS SIVE SCALA MVSICAE CLAVIVM SYNTAGMA ET DIFFERENTIAS CONTINENS.

Locavo
cum.

Omnes
claves ab
eadem lis
tera inci
pientes /
distant p
octauam

Claves Musicae sunt in quintuplici differentia.
nam quaedam dicuntur.

Excellentes si
ue geminatae /
alias omnes suo
sono antecellunt

Superacutae ra
tione positiois.

Acutae sex
affinales

Finiales quattu
or quia omnis
cantus canonice
in his desistit.

Graues quae gra
uem sonum res
pectu aliarum
emittunt.

ee	la	
dd	la	sol
cc	sol	fa
bb	fa	mi
aa	la	mi re
g	sol	re vt
f	fa	vt
e	la	mi
d	la	sol re
c	sol	fa vt
b	fa	mi
a	la	mi re
G	sol	re vt
F	fa	vt
E	la	mi
D	sol	re
C	fa	vt
B	mi	
A	re	
F	vt	

DE CLAVIBVS.

12

● Hic est Hierarum & Clauium ordo / in quo bñas
hmi pro vna duntaxat clauē numerata est / cum
tamen natura sine duz.

DICVNTVR AVTEM CLA

ues Capitales Minutæ vel Du

plicate a literarum

dispositione

Ropterea verò musici fuit in

P pede clauium musicaliū col-

locarunt, vt nemo. non sciret

Musicam ex grecorum fontibus in

Rhomanorū riuos scaturiisse. Quis

enim non videt omnia, quibus musi-

ci vtuntur vocabula ex greco cadere

fonte aut grecam originem sapere vt

τόνος ἡμιτόνιον δια τεσσαρων δια πέντε δια

πᾶσων δις δια πασῶν vnde non mirum

est nostro seculo tam raros esse musi-

cos. Et cantorum tam immensum pe-

lagus. Nempe q̄ vix, vnus aut alter

Cur gre-
ca litera i
grauiori
introduc-
tori pars
te locatur

Cur nos
stragatē
tam paus-
ci Musici.

b iiii

DE CLAVIBVS.

Glareas
n^o Helue
cius.

est / qui grecæ linguę gnarus sit (Qd^r
cum venia dictum velim) Adest Gla-
reanus vir / si quis vllus vnquā fuit

μονακότατος præter scientiarū mathe-
maticarum / absolutam cognitionem

Erasmus

vtriusq; linguę doctissimus est, Id
quod Erasmi Elogio cōstat. Adest &

Othmar
r^o Nach-
tigal.

Othmarus Nachtigal / vir in vtracq;
lingua / non vulgariter doctus / et Mu-
sicorum non postremus. Illi in hac
primas tenere solēt. Reliqui vero, ve-
luti inter rorarios numerantur.

DE CLAVIBVS.

SIGNATIS.

Quinq;
claves sig-
natæ.

¶ Dictarum autem Claviū, in vtroq;
cantu, saltē quinq; ante cātus inchoa-
tionem ponuntur Et vocantur claves
signatę, siue signandę. Quia expre-
se in cantus exordio ponunt Et sunt

DE CLAVIBVS.

13

dd	la	sol		dd	dd
g	sol	reut	} posita in ca tu plano sic formatur.	g	g
c	sol	faut		c	
f				f	9 6
r				r	7

Signa cla
uuium sig
natarum
in canu
plano.

¶ Et ponuntur omnes in lineali situ,
quædā tñ sunt magis familiares vtpo
te F.c. & g rariuſcule vtimur. dd, ra
riſſime. vnde.

Linea ſignatas, ſuſtentat ſcilicet omnes.

Et diſtant inter ſe mutuo per diapenthen

F tamē ab yamma, diſtinguat ſeptima quātuſ

¶ Nec illud pretereundum duximus
Antiq̃s cantores Ffaut rubro, cſol
faut glauco, depixiſſe colore. bſa h̄mi
vero coeleſti colore. Id quod adhuc
hodie videre licet in omnibus ferme

DE CLAVIBVS.

priscorum libris. Posteritas vero omnes signandas clauē / aut inicialibus suis literis, aut quibusdam aliis characteribus & signis figurat.

¶ Sunt & aliæ Clauē signandę scilicet & , & dicuntur minus precipue. De quibus infra, de coniunctis.

PLVRES CLAVES IN CANTU FRACTO QVAM SIMPLICI ET CHORALI.

Si extra	Quam modo legisti clauē, pro Simplicē quous
lras scale	Sufficiunt cantu. Nec pluribus est opus vel
vel i imo	At Mensuralis cantus (quoniam Geminata
vel supre	Transgreditur clauē, & sæpe subit Capitalis)
mo loco	Vsurpat plures. Quarum signacula produnt
aliq vos	Octaua (facile hoc (situ est) si linea clauē
ces expas	Sufficit : octaua in spacio lacer, & yicuerit
oportet il	ferre.
las ad oc	
taum re	
ferre.	

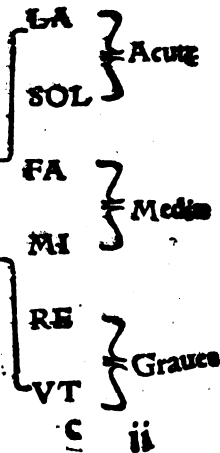
DE VOCIBVS.

¶ Vt^{er}ius in hoc primo Capite, dic^{te}
 cū erit de vocibus. Est igit^r vox Mu-
 sicalis-syllaba-qua clauium tenor ex-
 primitur. Et sunt sex in communem
 vsū, iam omnium consensu admis-
 sa scilicet. vt, re, mi, fa, sol, la. Sumptę
 (vt aiunt) ex Hymno Vt queant laxis
 resonare fibris &c. Capiendo semper
 de medio versiculo primam syllabā.
 Primę tres dicuntur inferiores Reli-
 quę superiores.

Vox Mu-
sicalis
quid

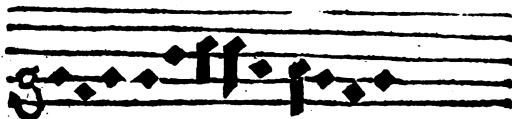
Voces di-
uiso.

Sex apud Musicos voces in vsu
 sunt, non profecto, q non interi-
 aliz/ aut comminisc/ aut in vsu
 cadere potuissent Sed quia vult
 garis Musicorum consensus / in
 has voces, veluti conspirauit
 Extra quas / non tutum est aliis
 as affingere. propterea et nos /
 eas aut antiquare aut acumulas
 re non consilium est.

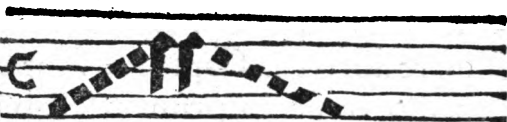


DE VOCIBVS.

● Exercitatio prima Sex vocum Musicaliū / quae
seſe diſtentes continendo exerceant in cantu & durati



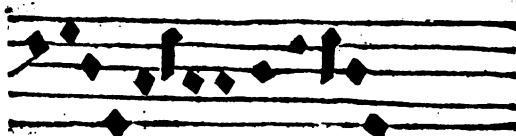
DISCANTVS



TENOR.



ALTVS.



BASIS.

Exerciti
um Sex
Vocum
Musicali
um.

15

DE VOCIBVS. GRAPHICE SIC DESCRIBITVR VOX.

Quo Melos effertur signum modulaminis est vox
Et sunt sex voces, quibus omne melos modulamus
Ac repeti toties debent, quoties opus vrget.

ORDO VOCVM.

Infima vox est vt, re, sequens, mi tertia, quarta
Extat in ordine fa, est sol quinta, suprema la fertur.

¶ Hæ voces, sub trina locantur differentia, Nam quædam mollissimam præbent resonantiam, & sunt, vt, fa, Quædam vero durissimam reddunt sonoritatem. vt, mi, la, Quædam naturalem & mediocrem cantant melodiam, scilicet Re, sol-vnde.

Vocum
differentia.

Vt cum fa, mollis vox est, quia cantica mollis
Mi cum la dura est. Nam duras efficit O das
Sol naturalis (quoniam neutras facit) & re

Vocum
proprie s.
tate.

¶ Ista vocum differentia bene obseruata dulcissimum facit omnem cantū quare ipsarum vsum pueri non negligant sed constanter in illis sese exercent. Quoniam omnes artes omniaq; opera quotidiano vfu & iugi exercitatione proficiunt. Meminerit insuper improbum laborem, omnia superare posse. Hinc est qd Scripsit Sophocles οὐ τῆς τυχερῆς τῶν ἀγῶν ἀνὲν πόνοῦ. Literę enim Hyeronimo teste marsupium non sequuntur sed laboris comites sunt socię ieiuniorum non saturitatis. Cōtinencię nō luxurię. Sed ad institutū a quo digressi paululū sumus redeamus. Vt igit incipiētibus prodessemus non solum vocū explanatione & differentia contenti sumus Sed Paradigma quod ad rem facit vocūq; discrimen egregie explicans Subiungemus.

Nō culq;
cōtingūt
res sublis
mes citra
laborem.
Hierō. in
quadam
cōtra Ruf
inium.
apologia



CANTVS.



TENOR.



ALTVS.



BASIS.

Exem
plū quas
tuor pars
tium/ vo
cum dis
crimē des
clarans.

¶ Dictæ tamen voces ad cuiuslibet
cantus ascensum & descensum non suf-
ficiunt. quia cantus plærūq; vltra sex-
tam ascendit, nec vltra la / vlla vox sus-
terior / neq; infra Vt, inferior vox.
Quare cum necessitas vrget. Iste vo-
ces mutuo sese leuare possunt / iuxta
ascensum & descensum Sic q; eiusdē
naturæ voces æquatissime cōueniant

Quocies
sex musis
caliū vos
cum pro-
gressio
defecerit,
necessitas
sit mu-
tacio.

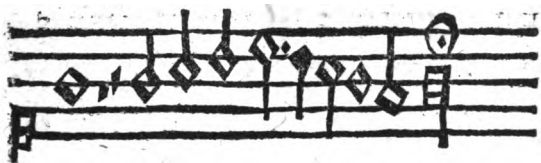
Duræ cū duris. Molles cū mollibus.
De q; pmutatiōe ifra clarius dicemus

MVTVA VOCVM VARIACIO.

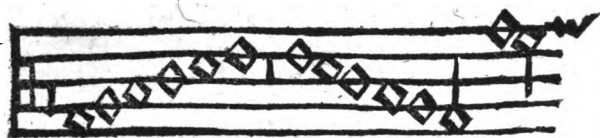
In duram mollis vocem nunquā, neq; contra
Vox vero naturalis mutatur vtrinq;

¶ Sequitur Exercitacio vocū
in cantu mensurali.

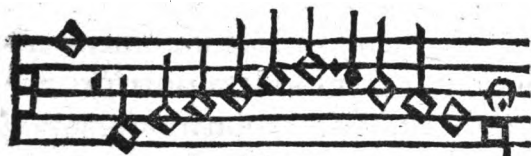




7



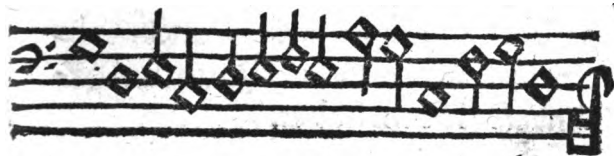
TENOR.



Exercitio
voci
in cantu
Mensu-
rali.



BASSVS.



d

DE VOCVM PROGRESSIONIBVS.
CAPVT SECVNDVM TRI-
NAM CANTVS DIVISIO-
NEM VOCVMQVE
MVTATIONEM
EXPRIMIT.

Quia ex vocibus cantus cons-
titur. proinde non inconue-
nienti ordine imminens ca-
put cantuum rationem porrigit ex-
plicabitq;. Voces enim modulatz. si
quando numerorum cōpetentia cō-
ponūtur. de subito in alias. atq; alias
cantillationes pullulāt. Nec cantus si-
ne ipsis. nec ipsę sine cantu modulari
possunt. Est igitur Cantus hoc in lo-
co Sex vocum. & continua & apta di-
gestio. Quę septenaria ē. quoniam so-
cies in scalaris musicis. hęc vocum ora-
dinacio. locum habet.

Descrip-
tio cantus

De vocū progressionibus.

18

¶ Tuum est tandem studiose lector
memoriam reuocare / trifariam vocū
discretionē / q̄in h durales naturales
& h molles scinduntur. Superest can-
tus trinitas / quē h durael. Naturalem
h mollemq; voluit antiquitas. Vnde.

Cantus

diuiditur

in h m

lem

ra, &c

nural

Quandoquidē triplices voces, cant⁹ quoq; triplex

Cantus ab extrema, sortitur vocē decenter

Nomen, ob hoc mollis / vox molles, duracq; durus

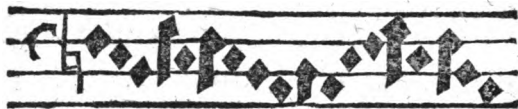
Et naturalis naturales facit Odas

¶ Vocatur autem is. cantus h duras-
lis / cuius vt in. F. G. g inuenitur / mi in
bfa h mi (musicis nō reclamantibus)
habens. h duralis appellatus / non
extantionis, chorine duricia Sed h
quadrati astipulatu / nempe quod mi
portendat. Est enim mi paulo fa duri
us Id quod exemplum signat sequēs.

d i

h Cantus
duralis

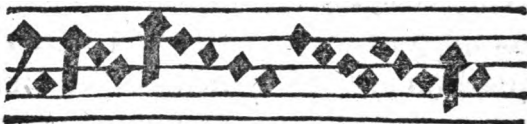
DE CANTIBVS.



¶ Iste cantus est $\sharp$ duralis, qm̄ suum,
vt, in G inuenitur.

Cantus
naturalis

¶ Est & cantus Naturalis cuius vt in
C. c. modulatur Minime neutralis
cecucientium more. Sed q̄ nasci quid
faciat a natura dictus. Quandoquis
dem quid ingenuinū ab aliis referat
quippe q̄ neq̄ mi neq̄ fa possideat
at in a et aa receptui cātillet Vt in Sub
iecto claret exemplo.



Is cantus est Naturalis, quia. Vt suum in
C exprimitur.

DE CANTIBVS.

¶ Is tandem cantus bmollis dicitur
cuius vt in F f canitur, fa in bfa mi
habens non a vocum mollicie placi
ditateue Sed b rotundi ductu (fa de
notate) Bmollis dici capit Vñ versus

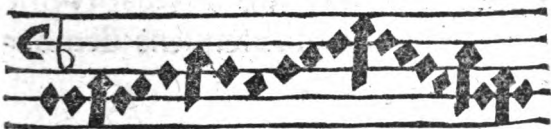
19
Cantus
bmollis

Molliter incedit mollis, durusq; vagatur

Duriter. at neutram naturalis melodiam.

Cantus habet, quando medium tenet inter vtrūq;

SEQVITVR EXEMPLVM.



¶ Hæc cantilenæ progressio, dicitur
bmollis, quia vt eiusdem in F sumitur

¶ Species autem cantuum, ex typo
siue manula clarissime cognoscun.

d iii

DE CANTIBVS.

tur, vt enim vbicq; est principium can-
tus, la finis. Iuxta illud. In. c. natural. f
bmol. gq; h dural. h durum triplico
reliquos cantus geminabo.

¶ Tamen loquendo proprie, nullus
cātus, nec h duralis, nec naturalis nec
bmollis, per se est, sed mixtus vocat.
Iam enim de h durali in naturalem, de
naturali in bmollem fit processus &c
Quare omnis cantus mixtus proprie
dicitur, vt clare subsequens demon-
strat exemplum.

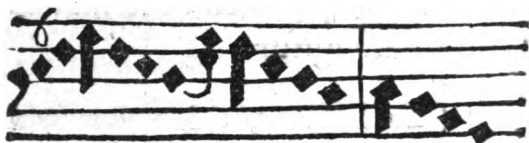


Hic h duralis progres-
ditur in naturalem

hic naturalis de-
currit i bmolle

DE CANTIBVS.

20



hic mollis
in naturalē
mutatur.

naturalis hic iterū in ♮ du-
ralem progrediunt.

SEQVITVR DE MVTA-
TIONE VOCVM - QVAE
AD SOLMISATIONEM
PERQVAM NE-
CESSARIA EST.

¶ Vnde, Mutatio musica, est vnius
vocis in aliam in eadem clauē, vniūso
na variatio. ob vocum Paucitatem, et
cantus pluralitatem reperta. Ad quā,
duae necessariae sunt voces Mutata,
que per mutationem relinquitur. Ad

Mutatio
voci que
excogita-
ta. Mutata.

d. iii

DE VOCVM MUTATIONE

Mutans tera Mutans, quæ loco vocis mutata assumitur. Est igitur.

Vocalis.

Muta-

tio du-

plex.

Mentalis.

{ Explicita in qua, & vox mutans
& mutata ambæ exprimentur.
Hæc alio nomine Vocalis dicitur.
Implicita siue Mentalis, in qua vna
voci canis, & altera mente tenet.

**Mentalis
mutatio
facienda
est nõ vo-
calis**

¶ Aptior est hæc, quàm illa. Expressere namque ambas syllabas, est notam geminare. Quod nec auribus gratum est, nec cætui conueniens. Immo vero in cantu Mensurali, omnino intolerabilis in minutis. presertim figuris, ubi notularum velocitas geminationem non admittit.

DE MUTATIONE VOCVM.

¶ His itaque præmissis, duæ speciales

DE MUTACIONE VOCVM.
dantur Regulæ, veram cantus solfisa-
tionem, vocumq; mutationē docen-
tes. Quarum.

¶ Prima est, quom Cantus, vel carmi-
nis alicuius compositio facta fuerit,
ad cantū, h duralem, Mutationes oc-
currunt communiter in tribus clauis
bus. D. a. scilicet & . e. aliquando & in
G. licet raro. Cuius regulę subsequēs
intuetur Exemplum.

La descendendo

Dd Aa Ee

Re ascendendo Nulla tamen fi-
at mutatio nisi necessitas ad eā
impellat.

NOTABILE,

Vocbus ytaris solum mutando duabus
Per se quidem sursum, mutatur per la deorsum

c

DE VOCVM MVTA.

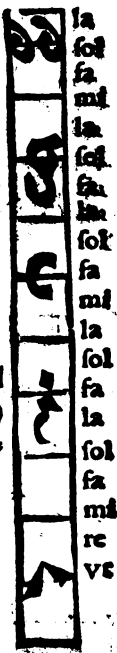
Scale cantus $\sharp$ duralis. quæ docent
quonam pacto cantor regulariter
suos cantus alternatim permutare
debeat.

Scala nis
hil aliud
ē, nisi cog
nitio mi
& fa in
bfa $\sharp$ mi.



Hæ scale ad $\sharp$ durum can
tum factæ sunt, sunt ergo
mutationes in clauibus di
ctis. Ascendendo itaq; in
d. & a sumitur re, descen
dendo in a. & e. la.

Sub hac scala, omnes toni
(præter quintum et sextū)
decurrunt, hoc est, mi ha
bent in bfa $\sharp$ mi



DE VOCVM MVTACIONE.
SEQVITVR QVATTVOR PARCIVM
CONCENTVS, DICTAE REGVLAE
MVTACIONES DECLARANS.



DISCANTVS.



TENOR.



ALTVS.



BASIS.

DE MUTATIONE.

¶ Attamen in cantilenis, primi & secundi tonorum / vltra la. ad secundam tantū procedendo semper fa canitur. Et hoc si, si cantus mox relabitur ad Ffaut. Si vero non, mi cantetur. vt in Hymno. Aue maris stella,

¶ Secunda regula. Quom Carminis vel Contrapūcti alicuius editio ad cā tum b mollem (cuius vt, in F reperiū) facta fuerit, tribus clauibus, omnes mutationes captamus. d. g. & a. Ascē dendo in G & d. re. descendendo in clauib. Dd. & a. la sumt. Hinc infra Fut dicit vt, sic in Ffaut. In Fut re- sicut in Gsolreut. In Are mi, sicut in ala mire. In Hmi fa, sicut in bfaH mi & c. Omnes enim sunt octauæ. de eis igitur idem est iudiciū Quod & ad vo

DE MUTATIONE.

23

ces & cantus naturam referendum est
Quemadmodum enim in a tres sunt
voces. Sic etiam in A & aa. Sic ut
eiusdem est nature cum G & g.

Easdem igitur voces ha-

beat oportet Pro cu

ius Regulę decla

ratione. Se-

quens vi

deas

tur

structus

ra.

Idem est
de octa-
vis Iudis
cium.

La descendendo

Dd

a et aa

re ascendendo

D/d

G/g

e

ii

DE MUTACIONE.

Artis & Theſis Omnium.

Tonorum fa in befa H mi
dicentium.

	la sol fa mi re fa mi re sol fa mi re fa mi re sol fa mi re vt
Cognoscitur aut̃ an cantus / vel fa vel mi in befa Hmi habeat ex b & H descriptione. Hoc namq; mi/illud fa representat Principi paliter autem ex To no. Nam omnes To ni b clauē mi habent exceptis v. & vi. qui (vt nostra tempeſtate Muſici cātilenasedūt) fa in ea expoſcunt. niſi ſpeciatiū qualitatum: vt (ſepe fit) pmutacio vtriusq; accidat, quod in his H durū In illis b molle ſignāt.	
	la sol fa la sol fa mi la sol fa la sol fa mi la sol fa mi re vt

DE MUTACIONE VOCVM.

24

NOTABILE.

Insuper est scitu dignum, quia quilibet tonorum
In b tonare famiq; potest, Sed non simul ambo
Si quinti sextiq; toni/cantus sinatur
In regione sui, tum rite fa postulat in b
At cum per quintam transponitur, efflagitat m
Iudicium sit idem reliquo de quocq; tonorem
Non variat cantum translatio, sed melodia
Seu transponatur, seu non semper tonus idem est

EXEMPLVM QVATTVOR
VOCVM EX LIET MODICO
CONTEXTVM CONTRA
PVNCTO, CVIVSLIBET
VOCIS MUTACIONEM
IN CANTV MOLLI
EXPRIMENS.

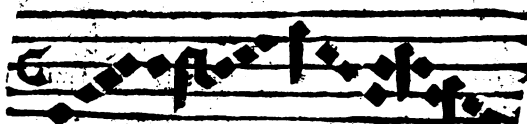
c

iii

MVTACIONE VOCVM



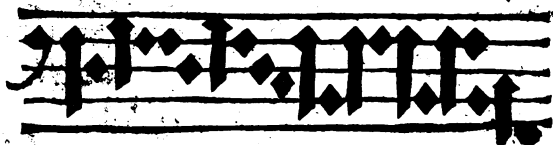
DISCANTVS.



TENOR.



ALTVS.



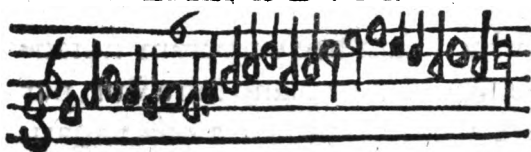
BASSVS.

DE MUTACIONE VOCVM

¶ Hoc etiam nec perperam notandum, q̃ Musico plano infra Fut, pergere non licet, nec vltra eela vagari. Hic tres supremæ clauēs, voces non habent inferiores, quia vltra eas non fit ascensus. Nec tres infimæ superiores, quia infra eas non fit descensus.

¶ Quotiescunq̃ igitur in cantu fracto & composito, vltra extremas vagamur clauēs (quod sæpius fieri solet) ab octauis voces sumamus Necq̃ has voces imperitorum vulgus recte fictas appellat sicut neq̃ eas quæ non in suis locis (vt infra patebit) sed octauis reperiuntur.

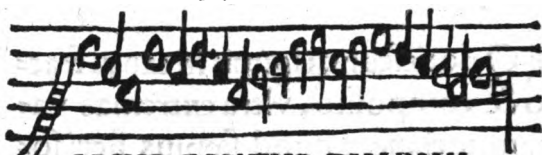
EXEMPLVM.



DISCANTVS.

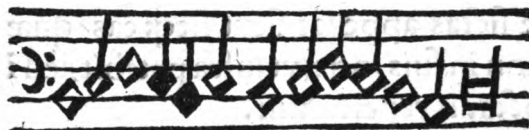
¶ Hic cantilena progreditur vltra ecclia, in dd igitur
ascendenda sumitur Re/ sicut in diafolre, in ee, mi, fa
cot in clami.

TENOR.

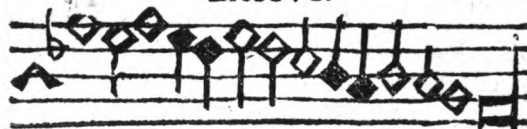


ALIVS CANTVS DVARVM. VOCVM.

TENOR.



BASSVS.



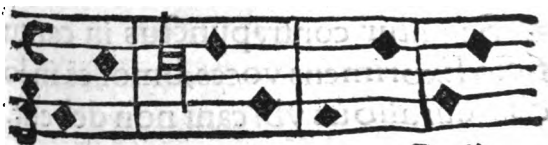
DE MUTACIONE VOCVM

26

¶ Hic cantus descendit infra clauem
extremā scilicet *Tut*. Quare hec voces
citra licentiā cantui accomodari pñt.

In bfa *¶mi* & sua octaua, nulla fit mu-
tatio *Tū*, quia voces non sunt vnisso-
næ, Tum, quoniā bfa & *¶mi* duæ (ve-
periti tradunt Musici) clauēs sunt.

¶ Sciendum est etiam finaliter, qd no-
licet assiduo vocem mutare in vocē
sed fit, aliquando saltus sine mutatio-
ne, de nota ad notulam, quemadmo-
dum in diapente cōtingit maiori ho-
est quinta perfecta ab F ad. c. V
ab Elami ad bfa *¶mi*.



f ii

DE MVTACIONE VOCVM.

¶ In longis saltibus solum rapimus
vöcem ex fa in fa - ex mi in mi . pre-
sertim in diapente & diapason.

DE MVTACIONE VOCVM IN CAN-

TV FICTO

DATVR

HÆC.

¶ Regula, in cantu ficto præcipue de-
bet obseruari fa in a, et Ee, & mi in F,
& c. Sicq; facile occurret tertia, in
qua, re vel la accipiatur.

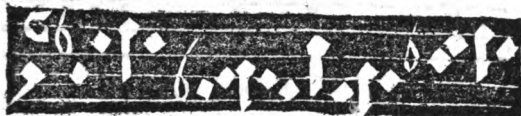
¶ Sequitur contrapunctus in cantu
ficto Exprimens voces, b molles in lo-
cis h durabilibus vbi cani non debent.

DE MVTA. VO. IN. CAN. FICTO.

27



DISCANTVS



TENOR.



ALTVS.



BASIS.

¶ Musica ficta, fingit in quacuncq; cla-
ue quamcūq; voce, cōsonantię causa,

f iii

DE MVTA. VO. IN CANTV FICTO.

¶ Aliud Exemplum declarans voces fictas in locis *bmollaribus*.

The image displays a musical score for four voices, each on a five-line staff. The notation uses diamond-shaped notes and stems. The voices are labeled as follows:

- DISCANTVS.**: The top staff, featuring a C-clef (soprano position) and a common time signature (C). It begins with a diamond note on the second line, followed by a series of diamond notes and stems.
- TENOR.**: The second staff, featuring a C-clef (alto position) and a common time signature (C). It begins with a diamond note on the second line, followed by a series of diamond notes and stems.
- ALTVS.**: The third staff, featuring a C-clef (soprano position) and a common time signature (C). It begins with a diamond note on the second line, followed by a series of diamond notes and stems.
- BASIS.**: The bottom staff, featuring a C-clef (soprano position) and a common time signature (C). It begins with a diamond note on the second line, followed by a series of diamond notes and stems.

I
¶ Cupiens quicquam Solfizare, præ
omnibus tonum diligenter animad-
uertat. Quoniã, qui cantum circa to-
ni cognitionem canit. Idem facit q̃ is,
qui Syllogismum extra modum ac fi-
guram componit. Dicere vero cuius
toni hic vel ille sit cantus non est eius
qui de solfizationibus sed qui de ip-
sis tonis differit docere. quare locus
de his postea magis oportunos.

Solfizas
re est syl
labas ac
voci nos
mina ex
primere.

fz
ma

Qd' in syl
logism
Mod 90
figa
i can
nus
ac f

h
oc
ros
fack
la.

II
¶ Scalam, sub qua Cantus decurrit,
vigilanter attendat, nō ex molli durū,
aut ex duro Mollem faciat. In solfiza-
tione. n. respicienda est b. clavis in ea
enim totum negotium vertitur. mul-
tum enim refert mi an fa ibi cantā dū

f iii

DE SOLFIZACIONE.

3

¶ Scala cognita, principium cātus intuendū est i. Quod si altum tendit, recipienda est vox inferior primæ clauis. Si vero descendit, sumenda venit vox superior eiusdem clauis.

4

¶ Solmizans videat, an cātus regularis, nec ne existat, Cantus enī transpositio, mutationis Scalæ, plerūq; est occasio.

5

¶ In Canticis Irregularibus ad quin- tam transpositis, cantandum est mi in bfa ♯mi in omni tono, nisi fa specia- liter signetur.

6

¶ Signato fa, in bfa ♯mi, vel quouis alio loco, si cantus ex ea saltum media- tum fecerit ad .iiii. vel .v. vel .viii. tunc

DE SOLMIZACIONE.

29

Ibi necessario fa est cantandum Alio
qui admitteretur Tritonus, & deper
deretur Octaua perfecta, siue Diapa
son maior, & Quinta perfecta, quæ
perargute, omnes inter musice species
sonant.

Per quartam, quintam, simul octauam fuge saltum.

Ad mi, manantem de fa, nec non viceuersa

Si talis quando saltus tibi venerit, ipsum

De mi, duc ad mi, de faq; salubrius ad fa

¶ Quociens vel fa vsq; mi præter cantus
naturā signatur Oportet Solfizantē
signaturam sequi quoad durauerit.

¶ In octauis idem est vocum vsus,
& eadem mutatio. vnde.

Quā profers vocem modulando in clauē Minuta.

Sumere non spernas (quāuis ibi non sit) eandem.

In simili capitali clauē, vel in geminata,

CLAVIVM TRANSPOS.

¶ Fit autem hoc raro in cantu plano quod tamen a plerisque si vsu venerit. coniunctis ascribitur. vt infra de Coniunctis patebit.

CAPVT QVARTVM CLAVIVM TRANSPOSITIONEM DECLARAT.

Transpo
sicio clavi
um.

Raro tra
ponitur
claves in
cantu fra
cto.

Cur inue
ta clavi
transposi
tio.

¶ Est Igitur transpositio, clavis signa
te ob cantus ascensum, vel descensum
de linea ad lineam translatio. Propter
linearum inopiam adinuēta. Sicut au
tem vocum mutatio, non debet fieri
præter necessitatē, ita nec claviū trans
positio Quapropter in cantu figura
li rarius cernitur, tum q̄ quinq̄ lineis
semper vtantur. Tū q̄ potius sextam
adiiciant lineam.

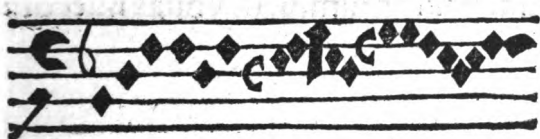
DE CLAVIVM TRANSPOS.
DE QVA TALIS DA-
TVR REGVLA.

30

¶ Quantum clavis trāspōsita ascen-
dit, tantū nota imēdiate sequēs a suo
situ descendit, Et contra, quantum cla-
vis descendit, tātū nota ascendit. Vñ.

Transpositas vnam per normam discute claves
Quantum conscendit clavis, tantum nota rursus
Descendit, verso quoq; sic intellige sensu.

¶ Sequitur Exemplum.



Hæc sunt conuiuiā.

CAPVT QVINTVM DE INTERVAL-
LIS SEV MODIS MYSICALIBVS.

¶ Ad maiorem vsū cantilenæ ac-

g ii

DE MODIS MUSICALIBVS.

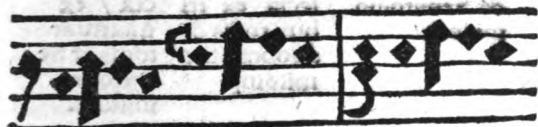
quifendnm. Notetur cantilena hīc cō
texta, quæ modos (quos cantores no
tarum interualla vocant) includit, qui
bus cognitis vsus facillime acquiritur

¶ Unifonus dicitur vnus sonus, est
qnādo in eadē clauē eadem vox iter
rum atq; iterum repetitur. quemad
modū vt vt mi mi fa fa Non est autē
propriæ interuallum, eo q; nō est ibi
acuti, grauisq; soni distantia. Connu
meratur tamen interuallis, quia ē eo
rum principium, sicut vnitas nūerorū

DE MODIS MUSICALIBUS.

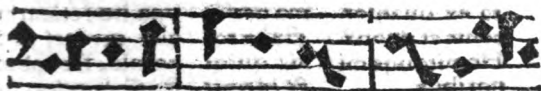
¶ EXEMPLA

MODO- RVM OMNIVM.



Semitonium seu secūda mollis
fit inter mi et fa ascendendo Et
inter, fa et mi/descendēdo Hoc
est ex mi in fa proximum/et ex
fa in mi proximum.

Ton⁹ est secūdū
perfectū fit inter
omnes voces ad
secundā mi & fa
demptis. quæ ta-
men cum alijs no-
tulis sursum ac
deorsū contextes
tonū constituūt.



Semiton⁹ter Ditonus tertia
tia mollis est dura ex duobus
tonis ac semit⁹ tonis conflata.
nij, commixto.

Diatessaron
est interuallū
vocis a voce
per quartam.

G **iii**

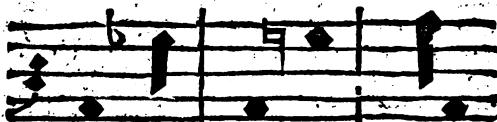
DE MODIS MUSICALIB.



Diapente est sal-
sus ad quintam
ex tribus tonis
& Semitonio
minore.

Semitonium
cum diapen-
te. sexta imp-
fecta ex tri-
bus tonis &
duobus Ses-
mitonijs

Tonus cū
diapente
sexta perfe-
cta / ex
quatuor
tonis et Se-
mitonio
minore.



Semiditonus
cū diapen-
te. septima imperfec-
ta ex quatuor
tonis et duobus
Hemitonijs mi-
noribus.

Ditonus
cum dias-
pen. septi-
ma perfec-
ta ex quatuor
tonis quic-
que & Hemi-
tonio mi-
nore.

Diapason est sal-
sus per octauam
& quicquid in
vna, hoc etiam in
alia cantari potest
notula. Fit habet
septem species ve-
claret ex litteris mas-
ioribus ad minores

De interuallis prohibitis.

¶ Tritonus. est quarta dura nil
prorsus Symphonix habens
fit ex tribus tonis.

Duriter in quarta, tritonus meat unde Tonos tres
Continet, a fa ad mi gradiens, sed abutimur illo

Triasunt
Interval
la Sym
phonie in
epta.

Semidiapentæ.

In quintam saltum (quem semi facit diapente)
Cantores vitant, nam de mi tenditur ad fa
Semitonos geminos totidemq; tonos referando

Semidiapason.

Est octaua quidem, quam semi tonat diapason
At sonitu turpis, nam de mi tenditur ad fa
Semitonos ternos claudendo tonosq; quaternos

¶ Si autem maiores q̄ diapason ob
ueniant intercaedines / cum prior
bus in octaua equisonant, sunt pro
de cum ip̄is eiusdem nature ut ton

g iiii

cum diapason Semitonū cum diapa-
son & eodem mō / de reliquis, vīq;
dis dia pason,

DIS DIA PASON

Interuallū est p decimā quintā. Intra
quod natura humanæ voci, quasi me-
tam prefixit, vīq; adeo. vt extra illius
cancellōs vox naturalis egredi non
possit Et quociēscunq; vltra prescrip-
tos illius ascensus terminos sese exten-
derit facticia vox est. hoc interuallum
igitur / qui caute agunt non trāsiliūt
vt sup hac re disputat Boetius Seueri-
nus Et Erasmus ille magnus Theolo-
gus in Chiliadibus Et Glareanus.

Boetius
Erasmus
Glareanus.

¶ De coniunctis seu musica
ficta. Caput Sextum.

¶ Musica ficta est, quæ per voces fiet

tas modulatur, dicuntur autem voces fictæ, quæ canuntur in aliqua clauæ, in qua essentialiter non cōtinētur, nec in eius octaua. At si voces huiusmodi habuerint in octaua correspondentiam, sunt voces veræ, vt si la, canatur in D solre &c. quia in earum octauis expresse reperiuntur huiusmodi voces, Nō igitur sunt fictæ quandoquidem octauæ eiusdem sunt naturæ atq; de eis idem est iudicium.

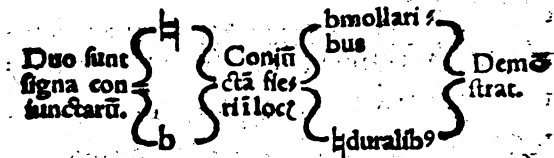
Vnde.

At coniuncta solet dici, vel Musica ficta
 Dum peregrina cui vox clauī iungitur, in qua
 Non habet hospitium veruntamen optat habere.
 Hæc per mi, vel per fa patet, cum venerit, illam
 Exprime more suo, veramq; subinde redito.
 Ad scalæ solfam, coniunctis organa multis
 Indigeat opus est propter variamina cantus

DE CONIUNCTIS.

Quo mo
do vitan
dae sūt cō
iunctæ.

¶ Euitatur autem coniuncta, hoc est, musica ficta, per transpositionem cantus, vel per quartam, quintam, vel octauam. Aliquando per secundam, secundum veræ solmisatiōis exigentiā.



¶ Enim quadratum. mi, orbiculare fa notat. Quippe fa ευφονία Mi vero κακεφων sonat. Admittuntur autem coiunctæ Cū propter cantus necessi-
tatem, tum iucunditatem.

CAPVT SEPTIMVM. TO-
NORVM VIM AC NA-
TVRAM EX-
PLICAT.

¶ Est itaq; Tonus, certa Regula, ars

34

ALTO

Toni apud Gre- cos quatuor fuere	{ ΠΡΩΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ }	Quibus
		adhuc ho-
		die tantū
		quatuor
		correspōs
		dēt finale

¶ Quos etiam Autentos & Regales

DE TONIS.

appellauere. Latini namq; Musici prædictos quattuor Tonos (propter incertitudinem & discordiam, quam in altum, & profundum habuere) in octo diuiserunt, quemlibet in duos. Autentum scilicet & plagalem. Prothū, in primū & secundum. Deuterum, in iii. & iiii. Tritum in. v. et vi. Tetrardū in. vii. & viii. Sic autenti a Græcis plagales, siue minores, a latinis primordia cæperunt. Nunc octo sunt Toni apud Latinos, quibus omnis Cantilena secundum artem & Thesim regitur Instar octo partium orationis. Nā non in congruum videtur, vt octo tonis omne quod canitur moderetur, quemadmodum octo partibus orationis omne quod dicitur Hos enim tali distinguimus differentia. Nā quosdā Autētos Nōnullos Plagales vocant

Octo
Toni

Cōparas
tio.

DE TONI AVTENTI EXPACIACIONE SEV AMBITV.

Autenti sunt de numero impari ut	Primus	Et h[ic] licet infra claves s[un]t as finales/descendere poss[unt] funt, ad proximas voces, ascendere vero ad Diap[ason] son suarum finalium.	Regula.
	Tertius		
	Quintus		
	Septimus		

¶ Et dicuntur Autentici, quia auctoritatem ascendendi maiorem habent cæteris.

Impare de numero Tonus est Autentus in altum
Culus neum[en]a salit, feda a propria diapason
Pertingens a qua, descendere vix datur illi

Impare
propter
carmen /
pro impari.

DE TONI PLAGALIS AMBITV.

h iii

DE TONIS.

Regula.	Plagales de numero ro pari vs	Secundus	Il supra chordā statuat (quā et finalem dīcimus) diapēten. statuerē volūt/ diatēffaron vero infra / eā dem choram collocare.
		Quartus	
		Sextus	
		Octauus	

Dicuntur plagales, q̄ plus descendēs
di prioribus auctoritatem habeant.

Vult pare de numero tonus esse Plagalis, in ima
Ab regione sua descendens ad diapenten.
Cui datur ad quintam, raroq; ascendere sextam

¶ Sic itaq; quisq; Tonorum Diapas
son complectitur quāuis frequenter
& infra & supra nonnunq; vtriq; to
nus addatur. Id quod videre est pene
in omnibus cantilenis.

¶ Sed cum plurima interdum carmis
na reperiantur vtrumq; ambitum am

DE TONIS.

36

plecti de expaciatiōe siue permixtiōe
eorundem paulisper differere neces-
sum est.

DE TONORVM PER- MIXCIONE.

¶ Sciendum tamen qd non oportet
Autenticum semper ad diapason scā-
dere & plagalē ad diapenten depri-
mi sed intelligi debet qd ascēdendi &
descendendi potestatē habeant. Cre-
bro enim cantus totum systema su-
um adimplet Aliquando deficit ex
vtraq; parte. Nō raro super excrescit
puta nō contentus diapason Sed dia-
tessaron nonnunquā diapentē cum
diapason coniungit. Interdum per-
mixtim duorum Tonorum Systema
ta in vna cantilena coniūgit Nonnūq;

DE TONIS.

Et si mos
dicemus
pla licet
videre in
sequentijs
& Gra
dualibus

canciones ultra profiliunt. Et tunc ius
dicabitur tonus secundum notam te
noris circa quam sepius versatus fue
rit. Vel huiusmodi cantilenæ quæ vt
Autentus ascendunt & vt plagalis des
cendunt in fine diligenter sunt consi
derandæ ad quem tonum plus decli
nent. Dum enim ex quinta in finalem
descendunt authenticæ sunt Vt est An
tiphona Fidelis sermo Sin aut ex ter
cia vel quarta in finem scandunt plagales
dicunt Vt in Responsorio o preclara

DE TONO MIXTO.

Qui velut Autentus conscenderit, utq; plagalis.
Depressus fuerit Tonus ipsum dicito mixtum

DE NEVTRALI TONO

Neutralis siue imperfectus, dicitur

DE TONIS.

37

Qui non implet propriam diapason figuram Deficiens vel ex parte Diapētes vel ex parte diatessaron, vel ex parte vtriusq̃.

VNDE,

Qui non Autenti ascendit, neq̃ lege plagalis
Deprimitur Tonus, is neutralis rite vocetur.

DOCUMENTVM.

¶ Autentorum igitur Tonorum cantica profunde, subiugaliū acute, neutralia vero mediocriter intonantur. Hæc enim in profundum, illa in acutum, verum ista, in vtruncq̃ tendunt. Hic animaduertant Cantores ne cantum ita incipiant, vt non tam canere, q̃ rudere videantur Et facticia plane voce cantillēt. Neq̃ tamē ita vocem sub

Caveat
rector
chori/ ne
asinino
clamore
cantū insi-
cipiat.

DE TONIS.

mittāt / vt vix a seipſis exaudiri queāt
Et vox in ſcreatum quendam abeat.

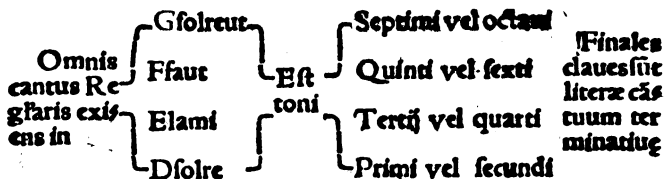
DE TONORVM FINALI- BUS ET PROPRIIS SEDIBVS IN CANTV REGVLARI.

ANTVS Regularis dicit̃
C quicuncq; in aliqua clauē fi-
nali terminatur. Irregularis
vero, qui extra clauē finales fini-
tur. Clauē autem finales (ſeu chordę ſta-
tiue) ſunt quatuor. D. E. F. ſcilicet
& G. Sic Dictę, quia oīs cantus tam
figuralis, q̃ planus / regulariter & ca-
nonice habet terminari / hiſce quatuor
clauibus. Hoc autem diligenter adhi-
ciendum eſt. Q̃ ſemper tonus Autē

DE TONIS.

38

tus, & suus plagalis in eadem clauē, finiuntur, propter priscam ipsorum cōbinationem. Ita tamen vt impar totū diapason systema supra suam finalem chordam habeat Et par tonus diatessaron infra eam chordam, diapente vero supra vt dictum est.



In D prothus Deuterq; sedet, cū quarto i E Tricus
Quintus in F cū sexto, octauo septimus in G

Proprie
tonorum
sedes

DE TONORVM TRANSPOSI- CIONE.

Per quartam tamē/ aut quintam/ transponim⁹ illos
Sedibus a proprijs, si non possunt modulari

i ii

DE TONIS.

DE AMBITIBVS TONORVM.

¶ Ambitus est circuitus seu spatiū, tonis pro ascensu ac descensu Musico- rum auctoritate concessum. Conceduntur autem cuiq; tonorū nō plus, q̃ decem notæ, seu voces, in quibus cursum suū habeat, licet hunc Neoterico- rum luxurians licentia, vndecimam cui- libet superaddat.

TONVS COGNOS- CITVR TRI- PLICITER.

¶ Principio. Nam omnis cantus in principio, vltra notam finalem, mox scandens ad quintam, Autenti est toni. Qui vero ad tertiam, vel quartam infra finalem mox ceciderit, plagalis.

DE TONIS:

39

¶ Medio, penes ascensum. Nam cantus, qui in medio octauā tetigerit / autenti est Toni, qui vero non. plagalis. Vel penes repercussionē quā quisq; tonorum habet propriam Ex qua solo auditu, cuius toni sit cantus quiuis, dinoscitur.

VNDE.

Noscitur ex medio dum cantus vocibus vllus
Sæpe repercutitur proprijs versandus in illis
Nam tonus om̃is habet proprias, quas sepe relidit
Per re la / nosce tonum primum, sapere re fa / Deutrum
Tritum per mi fa. Et quartum per mi la notato.
Ex fa sol / quintum cognoscito, per fa la sextum
Septimus ex sol sol, per sol fa tonus patet exter,

Repercussio dicitur cuiuslibet toni / propria & adequata melos dia.

¶ Fine, vt supra de finalibus claruit.

Vnde.

Initio Medio, tenus est, & sine notandus

i

iii

DE TONIS.

Fine per extremas voces, nam desinit in re
Cum Deutro primus, cum quarto tertius in mi
Quintus cum sexto in fa. octauo septimus in sol
Exitus est idem, variatur origo tonorum

¶ Inicium tamen cantilenarum Doctissimorum musicorum iudicio / erroneam & penitus hesitabundam toni demonstrat cognitionē / quare propriae omnis cantus a fine / tanquam a perfectione denominandus erit.

DE TONORVM FINIBVS IN CANTV TRANSPOSITO.

¶ Transpositio cantus, est coniunctarum euitatio. Dum enim coniunctas vitare intendimus, cantū ex loco proprio sui finis sursum ad quintā eleuas

DE TONIS.

40

mus, interdum ad quartam.

¶ Nō enim omnis cantilena primi et secundi tonorum in D exit. sed nona nūq̃ etiam, in a & d - frequētissime in cantu mēsurali in G, nō tamē absq̃ fa in b clauē. Quod potissimum ea ratione Symphonistæ faciunt, ne voces extra Guidonis scalam expaciari videantur.

Cant⁹ Trans-	} Est Toni	Primi vel secundi
positus mi in		
bfa hmi has		
bēs/ exiens in		Quinti vel sexti

¶ Tercius autem & quartus in cantu Irregulari nūquā in bfa hmi exiūt Id quod facile concedit is. qui systematum naturam non ignorat Supernę enim & infernæ clauē illorum systematibus repugnant In a vero aptissime

i iiii

DE TONIS.

me (modo b clavi fa apponamus)
suas finiunt cāciunculas.

Ambrosius
sani vij.
& viij ad
diastole
Gregorius
ani inters
dum ad
Cfaut
transpon
ere cōsue
uerunt.

¶ Cantus Septimi & octavi Tonorū
raro vel nunquam transponūtur. Fe
runt igitur eruditi musici corruptas
esse cantilenas, cantorū inscitia Quæ
vel in diastole vel in Cfaut termināt.

¶ In cantu figurato Claves affinales.
ad nutum sumuntur Compositoris.
In eo enī cantu iudicamus tonos secū
dum re.mi.fa.sol.

¶ Hæc de tonorū fine et agnitiōe suf
ficiunt in quibus plus vñs spectari
debet q̃ tot preceptiones plane pue
riles. Nam inter tonum Autenticum
& plagalem non semper potest abso
luta & exacta haberi cognitio & dif

DE TONIS.

41

ferentia Imo ex coniectura ſepe cantus tono Autentico/ vel plagali attribuitur.

DE TENORIBVS TONORVM.

¶ Tenora tenendo dicit Tenere ei debet, totius cantus melodiam/ cui ad iudicatur Est igitur breuiuscula melodia/ quæ in diuinis canticis, ſini ſubiū ^{Tenor} quid, git hac dictioe EVOVAE ſubſcripta, q̄ ſeculorum amen (omiſſis conſonantibus) designat.

DE TONORVM DIFFERENCIIS.

¶ Nec eſt vt magnopere angaris / q̄ differentiarū formulas ſilentio feramus. Quorū enī attinet: Tot dif-
k

DE TONORVM DIFFERENCIIS

ferentiarum miriades effundere / quas
natio formulis ^{ov lux voxv eam} ^{vnosixis} vtatur. præ-
terea differentiae non sunt de essentia
sed pro indoctis tantum / cum quilibet
cantus secundum principale Tenorem
decantari possit Ornatus autem
gratia cantilenis adhibentur vt facilior
& suauior sit ipsarum inceptio. Non
est autem opere precium / ipsis longum adhi-
bere studiū. Quandoquidem non sunt
apud omnes eadem Signanturque
semper . post antiphonarum fines dua-
bus vel tribus notulis . Subiungitur
etiam numerus toni Sicque facile discuntur

DE APPLICACIONE PSALMORVM AD TENORES. RES.

¶ Duplices sunt psalmi quibus in diuinis utimur rebus Maiores ut Benedictus Zachariæ canticum, & Magnificat diuæ virginis. Et minores. sunt omnes alii, præter dictos. Canticum Symeonis in quibusdam diocesibus pro Maiore in quibusdam pro Minore psalmo reputatur.

42

¶ Sequuntur Tonorum formulæ Quibus psalmi excunt. Sunt autem in cōmuni vsu sequentes.



Primus.

EVOVAB
Primi Toni.



Dixit dñs dño meo / sede a dextris meis

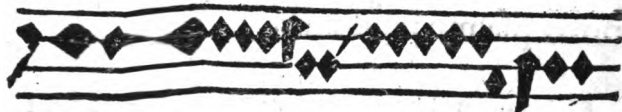
k ii

DE APPLICA PSAL. AD TE.

Secundus



EVOVÆ
Secundū Toni.

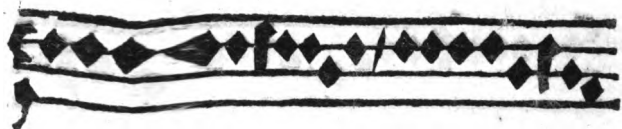


Laudate pue, do, lau, no, dñi

Tertius.



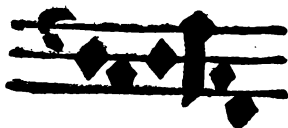
EVOVÆ.
Tertij Toni.



Dixit do, do, meo fide a dex, meis

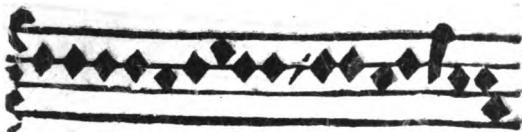
DE APPLICA. PAL. AD TE.

43



Quarta

EVOVAE
Quart Toni.



Laudate 9 pu, do. lau, no. domini



Quinta

EVOVAE
Quint Toni

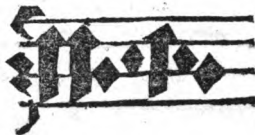


Dist do, do, meo sed, a dex, meis.

k iii

DE APPLICA. PSAL. AD TE.

Sextus.



EVOVAE
Sexti Toni.



Laudate pueri dominū, lau, nomē dñi

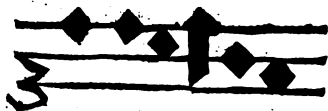
Septim⁹



EVOVAE
Septimi Toni.

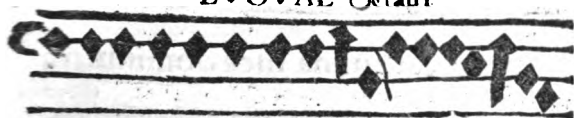


Dixit do. do. meo sede a dex, meis



44
Octaua

EVOVAE Octaua



Dixit dñs do, do. meo sede a dex, meis.

¶ In psalmis minoribus i quibus est dictio monosyllaba vt me, te, fac, vel hebraica, vel indeclinabilis vt Hyeru salē, Cedar Israhel, ipsa contra toni naturam debet eleuari,

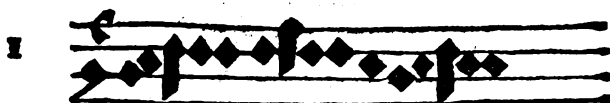
¶ Scias optime lector Tonorum Intonationes subinde apud alios variari. Quandoquidem vnaqueq; & regio & diocesis nulla non vrbs, libris & alijs vtitur. Et intonandi (sic liceat loqui) consuetudine a superiore vel

Psalmi
die tonos
rum consue-
tudinē
& vsu
cuiuscūq;
diocesis
sue Cho-
ri variat.

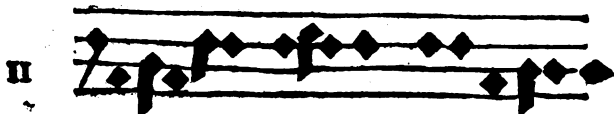
Αὐτὸ δὲ καὶ τὰς αὐτῶν abhorret.

k iiii

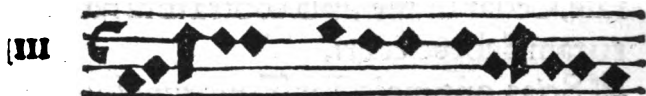
AD DICTOS ECIA M TENORES
MAIORES PSALMOS SIC
APPLICABIS.



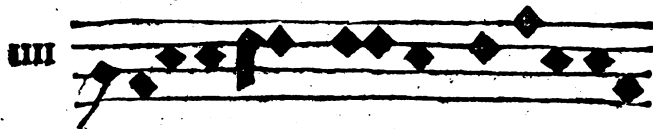
Magnificat anima mea dominum.



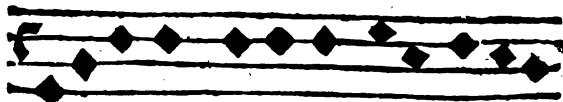
Magnificat anima mea dñm.



Magnificat anima mea dñm.



Magnificat anima mea dñm.



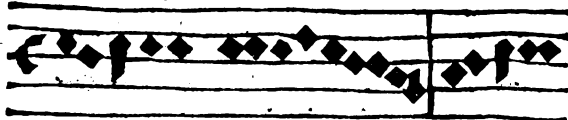
V

Magnificat anima mea dominum

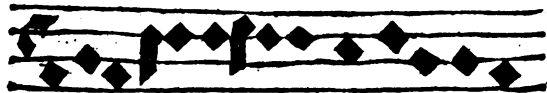


VI

Magnificat anima mea dominum



Magnificat anima mea dñm Magnificat.



VIII

Magnificat anima mea dominum



Differencia
peres
grina

EVOVAE

In exitu ifrahel &c.

I

SEQVNTVR TONORVM PSAL:
MODIE QVADRICENTICAE.

DISCANTVS.



Dixit dñs dño meo sede a dex. meis.
TENOR.



Dixit dñs dño meo. sede a dextris meis.
ALTVS.



Dixit do, do, meo sede a dex, meis.
BASSVS.



Dixit dñs, dño meo sede a dextris meis.

SECUNDVS TONVS.

DISCANTVS.

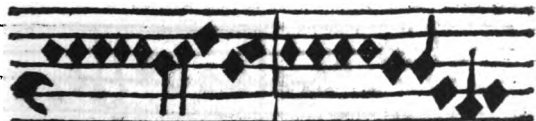
46



Laudate pueri dñm. lau. no. dñi
TENOR.



Euouae Lau. pu. dñm lau. no. dñi.
Secundi. ALTVS.



Laudate pueri dñm lauda. no. dñi.
BASSVS.



Laudate pue, dominum lau, no, dñi
I ii

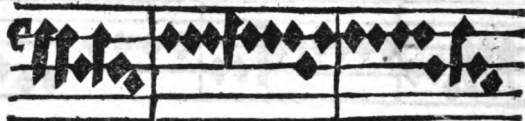
TERTIVS TONVS.

DISCANTVS.



Gloria patri & filio & spiritui sancto
TENOR.

III



EVOVAE Gloria pa. & fi. & spiri. s.
Tercij ALTVS.



Gloria patri. & fi. & spiritui sancto
BASSVS.

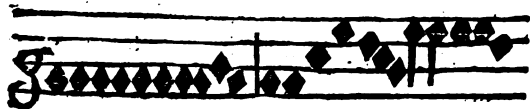


Gloria patri & filio & spiritui scto

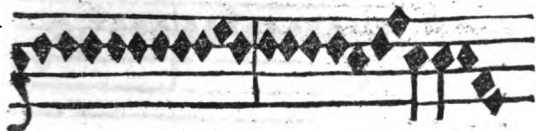
QUARTVS TONVS.

DISCANTVS.

47

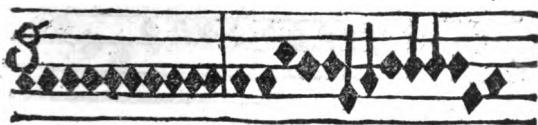


Qui posuit fines tuos. pacē ex adipe fru. fa. re.
TENOR,

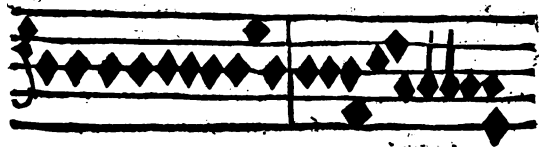


III

Qui posuit fines tuos pacē ex adipe. f. fa. re.
ALTVS.



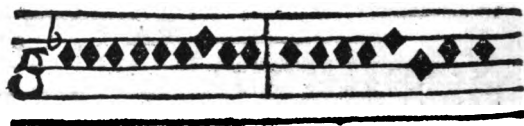
Qui posuit fines &c.
BASSVS.



I III

QVINTVS TONVS.

DISCANTVS.



Laudate pueri dñm. lau. no. dñi.
TENOR.

V
Alto



EVOVAE Laudate pueri, laudate no, do.
Quintl. ALTVS.

Tenor.



Laudate pueri dñm. lauda. no. dñi.
BASSVS.

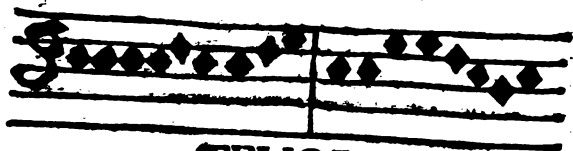


Laudate.

TEXTVS TONVS

DISCANTVS

48



TENOR.



vi

ALTUS.



BASSVS.



SEQUITVR SEPTIMVS TONVS.

! iii

SEPTIMVS TONVS.

DISCANTVS.



Gloria patri & filio & spiritui sancto

TENOR.

VII.



EVOVAE Gloria patri & filio,

Septimi

ALTVS.



BASSVS.



Gloria patri & filio

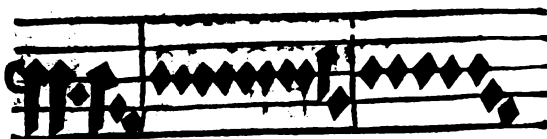
& spiritui sancto

OCTAVVS TONVS.

DISCANTVS.



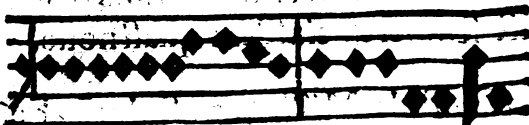
Dixit dñs domino meo sede ad dex, meis
TENOR



EVOVAB Dixit do.
Octavi ALTYS.



Dixit do. BASSVS.



Dixit dñs domino meo sede ad dex. socia
III

49

VIR

¶ Porro formas versuum. In quibus
cantica ecclesiastica consistunt. apud
alios cōgerere potes. meū non est has
iugas persequi.

SEQVITVR MODVS

LEGENDI CHO-

RALITER.

EPISTOLAS

ET

EVANGE-

LIA.

Ex Col
de

¶ QVI TRIPLEX EST. EPIS-
larum. Prophetiarum, Collectarum.
Collecta est oratio, super collectum
populum facta. Eius accentus planus
est semperq; eiusdem quasi notæ.

Collecta
quid r

Epistola ¶ Epistola. Missiua apostolorū / quā
absentibus mittebāt. Mittebantur et

ipsi ad predicandum Euangelium
bonum nuncium.

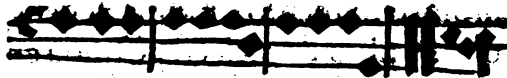
¶ Idem est modus legendi Epistolae
& Euangelia / qui pro locorum di-
sitate varium habet accentum. Vltima
tamen interrogatio vltimam ne
eleuat in secundam, Similiter &
vbique eleuatur. Nam in nouo tes-
to non terrena sed celestia nobis
mittuntur.

¶ Prophecia / Est oratio e-
sumpta testamento. Huius
modus vulgo duplex est. Qui
virgulam in fine eleuant. qui
sed equaliter tenent. Communis
semper per tertiam descendit
dictio monosyllaba, aut
aut indeclinabilis / quae ele-
uat sicut & in psalmodiis

ram eleuatur. Interrogatio = semper
 eleuatur Colon vero semper per quia
 tam deprimitur Vt in sequenti conspi
 citur exemplo.

DESIGNANTVR AV
 TEM HEE SERMO
 NIS DISTIN
 CTIONES
 HOC
 MODO.

Notula
 lorū Res
 ligioforti
 Formula



Virgula/ Cōma Colon. Interrogatio

Gemas
 notū fors
 ma.



Virgula/ Cōma Colon. Interrogatio

RALIS. NVNC AD
MVSICES MEN
SVRALIS
ENCHI
RIDI
ON
PERGAMVS.

VALENTINVS SH
MANLYPSIAE
IMPRES
SIT.

m

Aurea Mauortis non sunt hæc Caesaris arma
Impaciens nobis Hæc dedit arma furor





III